М. Е. Хуторна,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи,
ДВНЗ "Університет банківської справи", Черкаський навчально-науковий інститут
ORCID ID: 0000-0003-0761-3021

DOI: 10.32702/2306-6806.2019.10.78

ФІНАНСОВА СТАБІЛЬНІСТЬ СИСТЕМИ КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

М. Khutorna,
PhD in Economics, associate professor of finance and banking department,
SHEE 'Banking University', Cherkasy educational-and-scientific institute

FINANCIAL STABILITY OF CREDIT COOPERATION SYSTEM IN UKRAINE: INSTITUTIONAL
ASPECT

У роботі досліджено інституційну організацію функціонування системи кредитної кооперації в Україні та проведено її критичний аналіз з позиції здатності існуючого інституційного середовища сприяти як активізації розвитку кредитної кооперації, так і утриманню неї належного рівня фінансової стабільності у часі. Запропоновано удосконалену інституційну структуру вітчизняної системи забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок на засадах саморегулювання. Обґрунтовано доцільність законодавчого затвердження інституційного відокремлення функціонування асоціацій кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок та закріплення їх як незалежних інституцій. Функціональне призначення асоціацій, у тому числі всеукраїнського рівня, повинно обмежуватися виключно виконанням представницьких, просвітницьких та консультаційних функцій. Водночас метою діяльності об'єднаної кредитної спілки повинна бути сприяння фінансовій стабільності кредитних спілок. Конкретизовано пропозиції автора щодо особливостей розподілення обов'язків у сфері регуляторної діяльності між регулятором та об'єднаною кредитною спілкою.

This paper examines the institutional organization of the credit cooperative system in Ukraine and analyzes the ability of the existing institutional environment to promote both an activization of credit cooperation development and the maintenance of its proper level of financial stability over time. It is proposed the improved institutional structure of the domestic system of ensuring the financial stability of credit unions on the basis of self-regulation. It is substantiated that associations of credit unions and the United credit union should functionate as independent institutions. Thus, associations of credit unions should operate as representative institute and their goal must be ensuring of the qualified representation of interests of credit unions; creation and support of the service infrastructure functioning. So, the functionality of associations of credit unions should be limited solely by the performance of representative, educational and advisory functions. At the same time, United credit union should have status of executive institution and its goal to promote the financial stability of the credit unions. The author's proposals regarding the peculiarities of the distribution of regulatory responsibilities between the regulator and the United credit union are specified. So, as functions of the United credit union it is determined:

- participation in lawmaking activity of the regulator;*
- monitoring compliance in financial servicing of the credit unions and conducting on-site inspections of their activity;*

- *conducting stress testing of credit unions, disclosure of information on key risks and results of stress testing, developing recommendations for improving their financial stability;*
- *development of credit unions' insolvency settlement plans;*
- *deciding the introduction of temporary administration in credit unions that are recognized insolvent (temporary authority until this function is transferred to the national institution of deposits guarantee);*
- *initiation and direct management of the compensation mechanism.*

On our mind, fulfilling all these functions by the United credit union will allow to build a self-organized and self-regulatory system of credit cooperation, that is a fundamental precondition for its financial stability ensuring.

Ключові слова: система кредитної кооперації, кредитні спілки, фінансова стабільність, об'єднана кредитна спілка, інституційна структура системи кредитної кооперації.

Key words: credit cooperative system, credit unions, financial stability, united credit union, institutional structure of the credit cooperative system.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Фінансова стабільність — це фундаментальна основа забезпечення сталого економічного розвитку. Так, зокрема змістовою ознакою фінансової стабільності є здатність фінансового сектору не поширювати внутрішні проблеми на реальний сектор економіки, або мінімізувати їх негативний вплив. Тобто, заходи щодо забезпечення фінансової стабільності також сприяють мінімізації фінансових загроз сталому розвитку економіки країни. Втім, важливо відмітити, що наділення фінансового сектору, або окремих його субсегментів, такою здатністю повинно передбачати застосування комплексних, системних заходів, які б сприяли посиленню внутрішньої міцності фінансових інституцій, як в аспекті стійкості до зовнішніх шоків, так і не допущенню впливу внутрішніх проблем у їх діяльності на якість та ефективність функціонування економічних агентів. Досліджуючи питання фінансової стабільності вітчизняної кредитної кооперації, важливо акцентувати увагу на інституційному аспекті її функціонування. З одного боку, це пояснюється необхідністю імплементації європейських стандартів до діяльності кредитних спілок, а з іншого боку, інституційне удосконалення функціонування вітчизняної системи кредитної кооперації — це об'єктивно назріла проблема. Так, низький рівень довіри до сектору кредитної кооперації (обсяг залишку коштів членів на депозитних рахунках залишається практично незмінним, починаючи з 2011 р.) за одночасного переважно споживацького відношення її членів (обсяг кредитів вдвічі перевищує обсяг депозитних ресурсів, а частка прострочених кредитів у кредитному портфелі станом на 01.07.2019 р. становить 17%). Для розв'язання цих структурних диспропорцій у функціонуванні кредитної кооперації та стимулювання її розвитку необхідними є саме інституційні зміни. Саме вони здатні змінити як кількісні, так і якісні параметри функціонування системи кредитної кооперації та поширити їх на кредитні спілки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблематика кредитної кооперації активно досліджується у науковому просторі. Так, фундаменталь-

ні основи кооперативного руху викладені у працях Г.Я. Бланка [1], А.І. Крашеніннікова [2; 3], О.В. Чаянова [4]. Особливості становлення кредитної кооперації в умовах ринкової економіки розкрито у роботах вітчизняних науковців Г.В. Колеснікової [5], О.В. Добровольської [6], Є.Б. Ніколаєва [7], О.О. Хоменко [8]. Втім, переважно увага вчених зосереджується на питаннях узагальнення світового досвіду щодо функціонування системи кредитної кооперації та аналізу основних показників діяльності кредитних спілок в Україні, а не критичній оцінці інституційних проблем та суперечностей у функціонуванні вітчизняної системи кредитної кооперації. Виключенням є праця В. Крилової та М. Ніконової [9], в якій науковці звертають увагу на такі питання: методологія структуризації сектору фінансових корпорацій; особливості регулювання та оподаткування діяльності кредитних спілок в Україні; критична оцінка моделей правового регулювання кооперації в світі. Повністю розділяючи важливість вищезазначених питань, втім, вважаємо необхідним також звернути увагу на змістову сторону вітчизняної системи кредитної кооперації, уточнити призначення її рівнів у контексті сприяння забезпеченню та довгостроковому утриманню належного рівня фінансової стабільності сектору кредитних спілок.

МЕТА СТАТТІ

Метою наукової статті є розробка пропозицій щодо удосконалення інституційної структури вітчизняної системи забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок на засадах саморегулювання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Наразі в Україні функціонує досить суперечлива за своєю сутністю система кредитної кооперації. Так, по-перше, вона має ознаки дворівневої системи, другий рівень якої представлено асоціаціями кредитних спілок. На всеукраїнському рівні функціонують Національна та Всеукраїнська асоціації кредитних спілок. Окрім цього, на їх базі створено об'єднані кредитні спілки — Об'єднану та Українську об'єднану кредитні спілки відповідно.

Рис. 1. Інституційна структура вітчизняної системи забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок на засадах саморегулювання

Джерело: розроблено автором.

Згідно з чинним законодавством членство кредитних спілок першого рівня вітчизняної системи кредитної кооперації як в асоціаціях, так і об'єднаних кредитних спілках здійснюється на добровільних засадах та належить до компетенцій їх спостережних рад. У свою чергу, відповідно до ст. 25 Закону України "Про кредитні спілки" об'єднана кредитна спілка створюється "з метою сприяння фінансовій стабільності кредитних спілок" [10], функціонуючи за рахунок коштів своїх членів (засновників), тобто коштів кредитних спілок. Тобто, з одного боку, кредитна спілка має право самостійно визначатися щодо членства в об'єднаній кредитній спілці, іншими словами, стосовно доцільності створення додаткового буферу запасу міцності. Щодо останнього маємо на увазі як доступ до фінансових ресурсів для підтримки ліквідності, наприклад, через механізм стабілізаційних кредитів, так і додатковий зовнішній контроль за діяльністю кредитної спілки з боку об'єднаної кредитної спілки.

З іншого боку, активно обговорюються питання формування системи рефінансування їх діяльності за участю коштів платників податків або коштів Національного банку. На нашу думку, застосування цього інструментарію можливе лише у виключних випадках, оскільки це лише поглиблює моральні ризики у сфері грошово-кредитного посередництва та стримує появу та розвиток соціально відповідального фінансового посередництва, особливо це стосується депозитних установ. Так, про низький рівень самоорганізованості вітчизняних кредитних спілок засвідчують такі кількісні показники:

- станом на 01.10.2019 членами об'єднання кредитних спілок "Програма захисту вкладів" є 27 кредитних спілок з 352 зареєстрованих, що складає 8%;

- членами Об'єднаної кредитної спілки, членство у якій передбачає обов'язкову реєстрацію у стабілізаційному фонді Національної асоціації кредитних спілок

України, є 81 кредитна спілка, тобто 23% від зареєстрованих.

Загалом добровільно членами самоорганізованих стабілізаційних фондів, покликаних створити механізм захисту інтересів вкладників (Програма захисту вкладів) та підтримки ліквідності (стабілізаційний фонд), стали 108 кредитних спілок, що складає лише третину від зареєстрованих.

Тобто перша суперечність полягає у поєднанні діяльності кредитних спілок щодо забезпечення їх фінансової стабільності, спираючись на принцип добровільності, з необхідністю запровадження державних гарантій у випадку їх банкрутства. На наше переконання, це розбалансовує не лише систему кредитної кооперації, але й систему забезпечення фінансової стабільності кредитних установ, основоположним принципом функціонування якої повинен бути принцип пропорційної відповідальності, маючи на увазі пропорційність зусиль кредитних установ, що покладаються ними для утримання фінансової стабільності, та державної підтримки у випадку їх фінансової крижкості.

По-друге, другий рівень вітчизняної системи кредитної кооперації представлений асоціаціями кредитних спілок (досліджуючи питання забезпечення їх фінансової стабільності, звертаємо увагу лише на ті, що мають всеукраїнський статус) та об'єднаними кредитними спілками, сформованими на базі всеукраїнських асоціацій. Аналіз їх діяльності дозволив стверджувати про застосування різних моделей функціонування. Так, Національна асоціація кредитних спілок України створила комплексну інфраструктуру для стабільної та ефективної роботи кредитних спілок, на відміну від Всеукраїнської асоціації кредитних спілок, яка обмежилася лише заснуванням об'єднаної кредитної спілки (рис. 1).

Також у 2007 році поза рамками всеукраїнських асоціацій кредитних спілок створено добровільне саморегульове об'єднання кредитних спілок "Програма захисту вкладів".

Тобто другий рівень вітчизняної системи кредитної кооперації представлений трьома всеукраїнськими інституціями — дві асоціації та одне об'єднання кредитних спілок. Членство кредитних спілок у них передбачено лише на добровільних засадах. Жодна з всеукраїнських асоціацій не має статусу саморегулювальної організації — ні де-факто, ні де-юре.

Втім, об'єднання кредитних спілок "Програма захисту вкладів", функціонування якої чітко не регламентована законодавством, за суттю своєї діяльності має ознаки саморегулювальної організації. Насамперед, це єдина з наведених інституцій сформулювала такі цілі діяльності: запровадження на саморегулювальних засадах міжнародних кооперативних принципів і стандартів ефективного пруденційного нагляду для кредитних спілок-учасників об'єднання; координація та підтримка ефективної ринкової політики кредитних спілок-учасників об'єднання, у тому числі в умовах системних фінансових криз і суттєвих змін ринкової кон'юнктури; проведення безвізного (дистанційного) та виїзного моніторингу фінансового стану; запровадження ефективних механізмів підвищення рівня ліквідності та рефінансування кредитних спілок-учасників об'єднання.

Також Законом України "Про кредитні спілки" визначено, що саморегулювальна організація кредитних спілок здійснює регуляторну діяльність виключно у межах функцій, делегованих уповноваженим органом. Тобто, з одного боку, всеукраїнські асоціації, які мають право отримати статус саморегулювальної організації, такими де-юре не є та обмежують свою діяльність переважно виконанням представницьких, законотворючих, просвітницьких та консультативних функцій. З іншого боку, самоорганізоване об'єднання кредитних установ упроваджує принципи системи забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок, в якій особлива увага приділяється питанням підтримки ліквідності та платоспроможності, у тому числі реалізації програм фінансового оздоровлення, а також побудові механізму гарантування внесків (вкладів) членів кредитної спілки. Останній реалізується через механізм страхування депозитів.

По-третє, аналіз функціонування системи кредитної кооперації в Україні дозволяє стверджувати, що її другий рівень представлений асоціаціями, які, насамперед, є представницькими органами, а об'єднані кредитні спілки входять до складу інфраструктури, яка створюється асоціаціями. Тому об'єднані кредитні спілки представляють другий рівень вітчизняної системи кредитної кооперації лише як структурні елементи асоціацій. А отже, де-факто основне призначення другого рівня системи кредитної кооперації в Україні — це організація взаємодопомоги та захисту спільних інтересів кредитних спілок у їх взаємодії з органами влади різного рівня та спеціалізації. Втім, метою створення та загалом діяльності об'єднаних кредитних спілок, які функціонують як структурні підрозділи асоціацій (навіть у Законі України "Про кредитні спілки" вимоги до діяльності об'єднаних кредитних спілок визначені у розділі VI "Асоціації кредитних спілок"), є сприяння фінансовій стабільності кредитних спілок, що за своїм змістом включає у себе "надання взаємодопомоги та захисту спільних інтересів кредитних спілок", а не навпаки, як це наразі слідує з чинного законодавства. Тобто має місце методологічна суперечність, яка, на наше переконання, є суттєвим стримуючим чинником до ефективно організації забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок на умовах саморегуляції.

Втім, незважаючи на виявлені суперечності інституційного, методологічного та організаційного характеру, очевидним є становлення саморегулювальної системи кредитної кооперації в Україні як за сутністю, так і формою втілення. Однак для забезпечення її дієвості з

точки зору сприяння фінансовій стабільності кредитних спілок вважаємо необхідним реалізувати таке:

1. Лише одна об'єднана кредитна спілка повинна бути наділена уповноваженим органом правом надавати фінансову підтримку кредитним спілкам, у тому числі задоволення їх потреб у ліквідності, проведення реорганізації (за необхідності), виявлення передкризових ситуацій та відвернення/мінімізацію негативних впливів, періодичне інспектування тощо. Наразі на вітчизняному ринку кредитної кооперації діють дві об'єднані кредитні спілки, у жодній з яких членство кредитних спілок не є обов'язковим. Подібне, на наше переконання, суттєво послаблює як реальні, так і потенційні ефекти від консолідації суб'єктів кредитної кооперації. Насамперед, це пояснюється тим, що результати діяльності об'єднаної кредитної спілки безпосередньо залежать від фінансового стану кредитних спілок-членів. Водночас однорідний розподіл кредитних спілок за критерієм якості їх фінансового стану між різними об'єднаними кредитними спілками є малоймовірним. Окрім цього, це формує надлишкову складність для уповноваженого органу у забезпеченні належної якості функціонування другого рівня системи кредитної кооперації.

2. Необхідно внести зміни до Закону України "Про кредитні спілки", закріпивши обов'язкове членство кредитних спілок в об'єднаній кредитній спілці, основні риси якої описані у попередньому пункті.

3. Діяльність асоціацій, у тому числі всеукраїнського рівня, повинна обмежуватися виконанням представницьких, просвітницьких, консультативних функцій. Членство в них повинно бути на добровільних засадах та не слугувати передумовою вступу до об'єднаної кредитної спілки. Також не вбачаємо необхідності у існуванні кількох асоціацій на всеукраїнському рівні. Як інституція представницько-просвітницького типу, вона повинна представляти інтереси кредитної кооперації загалом, а не лобювати питання окремих груп кредитних спілок.

4. Об'єднана кредитна спілка повинна бути відповідальною за формування необхідної інфраструктури для виконання статутної мети, що й мусить бути критерієм наділення її правом функціонувати як системоутворююча інституція системи кредитної кооперації. Також, на рівні законодавства важливо змістити акцент з асоціацій, як інституцій представницького типу, на об'єднані кредитні спілки шляхом перейменування розділу VI вищезгаданого закону на "Об'єднана кредитна спілка", розкриваючи мету, функції її діяльності та мінімальні вимоги до інфраструктури для виконання статутного призначення.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

З метою переходу від мультиінституційної структури другого рівня системи кредитної кооперації, що склалася в Україні, до моноінституційної, як необхідної передумови забезпечення фінансової стабільності кредитних спілок, Нацкомфінпослуг повинен здійснити такі заходи:

1) ініціювати реорганізацію інституту саморегулювання кредитних спілок шляхом злиття двох існуючих об'єднаних кредитних спілок та добровільного об'єднання "Програма захисту вкладів" та створити на їх базі єдину всеукраїнську об'єднану кредитну спілку;

2) розірвати існуючу взаємозалежність між новоствореною на основі реорганізації всеукраїнською об'єднаною кредитною спілкою (обгрунтовано у попередньому пункті) та всеукраїнськими асоціаціями шляхом відміни дії абзацу другої частини першої статті 25 Закону України "Про кредитні спілки" — "об'єднана кредитна спілка створюється на базі членства асоціації

кредитних спілок". Вважаємо більш доцільним їх функціонування як незалежних інституцій;

3) визначити необхідні компоненти інфраструктури всеукраїнської об'єднаної кредитної спілки, виходячи з її функціонального призначення.

Окрім зазначеного вище, побудова дієвого інституту підтримки ліквідності кредитних спілок також потребує удосконалення пруденційного нагляду за діяльністю кредитних спілок. Так, вважаємо доцільним розподілити обов'язки у сфері регуляторної діяльності між регулятором (наразі це Нацкомфінпослуг, а у перспективі Національний банк) та об'єднаною кредитною спілкою. Так, до компетенцій регулятора, на нашу думку, доречно віднести:

- розробку індикаторів пруденційного нагляду за діяльністю кредитних спілок;

- встановлення вимог до діяльності кредитних спілок (зокрема, у сфері формування бухгалтерської звітності, побудови систем внутрішнього контролю та корпоративного управління, інформаційно-технологічної безпеки та ін.);

- контроль за діяльністю кредитних спілок у частині дотримання законодавчих вимог у формі інспекційних перевірок та безвиїзного нагляду із залученням представників об'єднаної кредитної спілки;

- визначення та застосування заходів впливу у випадку порушення законодавчих вимог;

- контроль за діяльністю об'єднаної кредитної спілки щодо якості та повноти виконання нею делегованих регулятором функцій;

- регламентування порядку використання об'єднаною кредитною спілкою коштів компенсаційного та стабілізаційного фондів.

У свою чергу, за об'єднаною кредитною спілкою необхідно закріпити такі обов'язки:

- участь у розробці нормативно-правових актів, з урахуванням позицій всеукраїнської асоціації;

- моніторинг дотримання правил надання фінансових послуг шляхом перевірки внутрішніх положень та проведення виїзних перевірок діяльності кредитних спілок;

- проведення стрес-тестування діяльності кредитних спілок, розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів стрес-тестування, розробка рекомендацій щодо підвищення їх фінансової стійкості;

- розробка планів врегулювання неплатоспроможності кредитних спілок;

- прийняття рішення про запровадження тимчасової адміністрації в кредитних спілках за умови визнання регулятором їх неплатоспроможності (тимчасові повноваження допоки ця функція не буде передана загальнодержавній інституції гарантування вкладів фізичних осіб);

- ініціювання та безпосереднє управління компенсаційним механізмом (створення компенсаційної інституції, розробка механізму наповнення компенсаційного фонду, визначення умов використання коштів фонду та порядку виплат компенсацій членам кредитних спілок).

Водночас підвищенню фінансової стабільності кредитних спілок також сприятимуть такі дії об'єднаної кредитної спілки: збір, обробка та попередня перевірка звітності кредитних спілок, перш ніж направити її на розгляд регулятора; оцінка кредитного портфеля — оцінка простроченої заборгованості в кредитних спілках та розробка рекомендацій для покращання якості продуктивних активів кредитних спілок, підвищення ефективності роботи з простроченими кредитами тощо.

Виконання об'єднаною кредитною спілкою всіх зазначених завдань повністю відображає природу кооперації та дозволяє побудувати самоорганізовану та саморегульовану систему, невід'ємною частиною якої повинен стати механізм підтримки ліквідності кредитних

спілок та механізм компенсації вкладів членів кредитних спілок, обґрунтуванню змісту яких будуть присвячені подальші наукові пошуки.

Література:

1. Бланк Г.Я. Основы теории и истории потребительской кооперации СССР / Г.Я. Бланк. — Москва: Изд-во Центросоюза. — 1963. — 221 с.

2. Крашенинников А.И. Международное кооперативное движение / А.И. Крашенинников, А.М. Морозов. — Москва: Экономика, 1977.

3. Макаренко А.П. Теория кооперации / А.П. Макаренко, А.И. Крашенинников, А.В. Кизилевич, В.Е. Паламарчук, Б.Н. Хвостов. — Москва: Экономика, 1982.

4. Чаянов А.В. Краткий курс кооперации / А.В. Чаянов. — Москва: Моск. рабочий, 1990. — 80 с.

5. Колеснікова Г.В. Кредитна кооперація як спеціальний режим підтримки малого підприємництва в сучасних умовах / Г.В. Колеснікова // Економічний вісник Донбасу. — 2017. — № 2 (48). — С. 138—142.

6. Добровольська О.В. Кредитна кооперація: проблеми та перспективи розвитку в Україні / О.В. Добровольська // Вісник Запорізького національного університету. — Серія "Економічні науки". — 2017. — № 1 (33). — С. 88—97.

7. Ніколаєв Є.Б. Підвищення ролі небанківських фінансово-кредитних установ / Є.Б. Ніколаєв // Фінанси України. — 2002. — № 12. — С. 107—114.

8. Хоменко О.О. Кредитні спілки — важлива складова економіки України / О.О. Хоменко // Економіка. Фінанси. Право. — 2007. — № 5. — С. 23—28.

9. Крилова В. Особливості кредитної кооперації в Україні / В. Крилова, М. Ніконова // Вісник Національного банку України. — 2013. — № 7. — С. 34—39.

10. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 № 2908-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>

References:

1. Blank, G. Ya. (1963), *Osnovy teorii i istorii potrebitel'skoy kooperatsii SSSR* [Fundamentals of the theory and history of consumer cooperation of the USSR], Izdatel'stvo Tsentrosyuz, Moscow, Russia.

2. Krashennnikov, A. I. and Morozov, A. M. (1977), *Mezhdunarodnoye kooperativnoye dvizheniye* [International cooperative movement], Ekonomika, Moscow, Russia.

3. Makarenko, A. P. Krashennnikov, A. I. Kizilevich, A. V. Palamarchuk, V. Ye. and Khvostov, B. N. (1982), *Teoriya kooperatsii* [The theory of cooperation], Ekonomika, Moscow, Russia.

4. Chayanov, A. V. (1990), *Kratkiy kurs kooperatsii* [A short course of cooperation], Moskovskiy rabochiy, Moscow, Russia.

5. Kolyesnikova, H. V. (2017), "Credit cooperatives as a special mode to support small business in the modern world", *Ekonomichnyy visnyk Donbasu*, vol. 2, pp. 138—142.

6. Dobrovol's'ka, O. V. (2017), "Credit cooperation: problems and prospects of development in Ukraine", *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu, Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 1, pp. 88—97.

7. Nikolayev, Ye. B. (2002), "Increasing the role of non-bank financial and credit institutions", *Finansy Ukrayiny*, vol. 12, pp. 107—114.

8. Khomenko, O. O. (2007), "Credit unions — an important component of the economy of Ukraine", *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 5, pp. 23—28.

9. Krylova, V. and Nikonova, M. (2013), "Features of credit cooperation in Ukraine", *Visnyk Natsional'noho banku Ukrayiny*, vol. 7, pp. 34—39.

10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), *The Law of Ukraine "On credit unions"*, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14> (Accessed 2 October 2019).

Стаття надійшла до редакції 02.10.29 р.